

SONDAJUL ARHEOLOGIC EFECTUAT ÎN 1979 LA DALA, JUD. GIURGIU

de VALERIU LEAHU

Cercetări arheologice de suprafață efectuate în noiembrie 1978 au identificat în perimetrul comunei Dala, jud. Giurgiu (la o depărtare de circa 12 km nord de orașul Giurgiu) o locuire de tipul "grup de cenușare" datînd din faza Tei IV. Situată la aproximativ 500 m nord-nord-vest de comuna menționată, pe marginea de est a dealului Dăii, locuirea s-a delimitat foarte clar pe solul arat, prin cinci monticulații slabe, avînd un colorit gălbui-cenușiu și forme cvasi-ovale, cu diametre măsurînd între 25/40 m și 30/50 m. În aceeași zonă, și chiar pe una dintre monticulații au fost identificate și fragmente ceramice Latène timpurii asociate cu fragmente dintr-un vas hellenistic¹. Avîndu-se în vedere că săpăturile arheologice practicate pînă în prezent în așezări ale culturii Tei au înclus prea puțin explorarea unor cenușare (situația constatată la Novaci² fiind, în acest sens, particulară și, astfel, puțin concludentă³); țînînd de asemenea, seamă de interesul științific pe care îl prezintă vestigiile din perioada timpurie a culturii Latène geto-dace, Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România a inclus în planul său de cercetări arheologice pe anul 1979 un sondaj în stațiunea menționată.

Săpătura a fost efectuată între 10 octombrie și 6 noiembrie⁴.

Din grupul celor cinci monticulații (dispuse în teren: trei pe panta estică a dealului, două pe marginea zonei sale de platou; distanțele dintre o monticulație și celelalte, imediat învecinate, fiind aproximativ egale) a fost selectată pentru sondaj cea pe a cărei suprafață s-au identificat și resturile ceramice Latène.

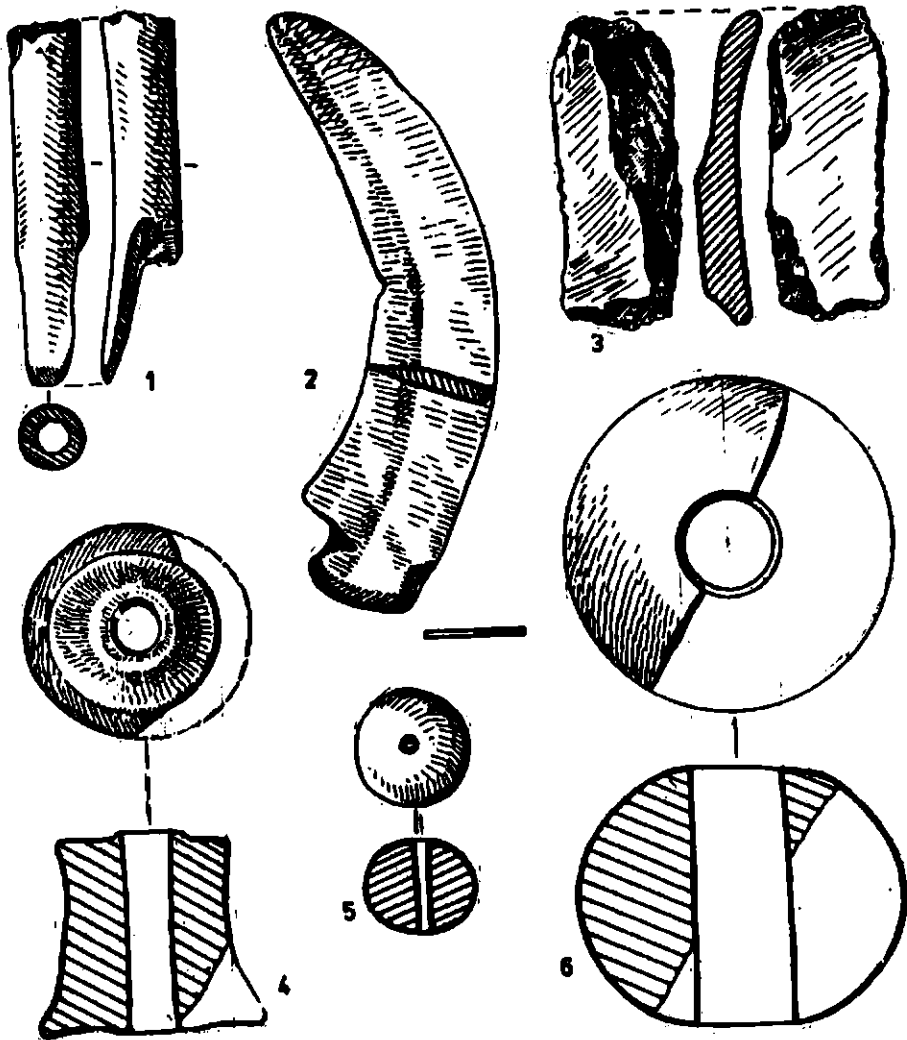
Pentru explorare - țînîndu-se seama de fenma, structura și modul de constituire ale locuirii de tip "cenușar"; luîndu-se însă în considerare, deopotrivă, caracterul de sondaj al săpăturii practicate - au fost deschise patru secțiuni dispuse în cruce, asigurîndu-se astfel două profiluri continue pe axele diametrale. Studiul acestora, ca și al pereților tuturor secțiunilor deschise, a înlesnit precizarea următoarei stratigrafii:

Sub stratul actual, avînd o grosime de aproximativ 0,300 m, conțînînd foarte slabe resturi ceramice Tei IV și extrem de rare fragmente de vase Latène, s-a constatat o depunere de humus antic, cenușiu-închis spre negru, cu o grosime medie de circa 0,420 m. În exteriorul zonei cenușarului propriu-zis această depunere conține ceramică Tei IV și resturi osteologice animale cu o frecvență foarte slabă. Dedesubt urmează un strat de pămînt castaniu, cu slabe nuanțe cenușii, steril din punct de vedere arheologic. Populația din epoca bronzului s-a așezat pe limita

superioară a acestui din urmă strat, "cenșarul" formându-se de la acest nivel în sus, înct el a fost mai întfi "îngropat" în cuprinsul depunerii de humus antic. Pe zona locuită de populația Tei IV - o suprafață ovală cu diametrele de 36,60 x 29 m - s-a format o depunere de pământ cu multă cenușă, pigmentată pe alocuri, mai slab sau mai dens, cu cărbuni, avînd în centru o grosime de 0,340 m și subțindu-se către margini. În zona de centru a acestei suprafețe și la baza depunerii de pământ cenușos au fost descoperite cîteva resturi mai masive de chirpici incendiați, în asociere cu fragmente ceramice. Acestea constituie singura mărturie a amenajării, în cadrul locuirii Tei IV de la Daia, a unor colibe ridicate pe schelet lemnos pomestit cu lut amestecat cu păiease. S-a constatat însă că resturile descoperite erau remaniate, fapt probat prin lipsa totală de conexiune dintre chirpici și de împrejurarea că solul pe care stăceau nu avea deloc urme de arsură. Din fragmentele ceramice asociate cu masa de chirpici nu s-a putut reconstitui nici un recipient, nici un profil de vas.

În depunerea de pământ cu multă cenușă, de formă ovală și cu profil lenticular - materializînd resturile locuirii de tip "cenșar" au fost descoperite: un fierăstrău pe lamă (fig.1/3; două lame întregi și patru fragmentare, din silix de culoarea nisipului; o împungătoare rudimentară din os (fig.1/1); două fusafole din lut ars - una mai mare, tronconică, cealaltă, mai mică, cvasi-sferoidală, ambele străpunse de canal circular central (fig.1/4,5); o măciucă fragmentară, cu corp sferic ușor aplatizat, și ea străpunsă de canni circular central (fig.1/6), lucrată din roodă dură de culoare cenușie-verzuie; o seceră de bronz (fig.1/2) aparținînd tipului realizat prin transpunerea în metal a krummesser-ului de piatră; resturi de oase de animale, în procent de aproximativ 30 % prin raport cu cantitatea materialelor ceramice; în fine, fragmente de vase din lut ars. Oasele de animale aparțin, potrivit determinărilor făcute de Alexandru Bolomey, unor specii domestice (oal - minimum doi indivizi; bou - minimum trei indivizi; și oale - cel puțin două exemplare) și vîinate (mistreț - foarte probabil trei indivizi).

Materialele cersnice se pot clasifica în cele pentru categorii caracteristice fazel Tei IV: recipiente din lut cu amestec bogat de pietriș sfărîmat, nisip și un procent neînsemnat de cioburi pisate; vase din lut amestecat cu cioburi pisate în cantitate mare, pietrișul sfărîmat și nisipul fiind diminuate ca proporții; recipiente din lut cu slab amestec de nisip sau cioburi; în fine, vase din pastă fină, din care degresanții lipsesc aproape cu totul. A doua și a patra categorie ceramică sînt la Daia slab reprezentate. Formele vaselor, reconstituite sau întrezărite cu ajutorul profilurilor fragmentare descoperite sînt și ele cele îndeobște cunoscute în faza menționată a culturii Tei, întocmai ca și ornamentarea acestor recipiente (vezi fig.2 și 3). Tînînd seama că ceramica fazel Tei IV este larg prezentată în literatura de specialitate⁵ și că la Daia, în 1979, ne au apărut elemente inedite, particulane, nu vom consemna, în consecință, detalieri. Semnalăm însă faptul că, spre deosebire de

Fig.1.-Unelte și arme descoperite în așezarea Tei IV.

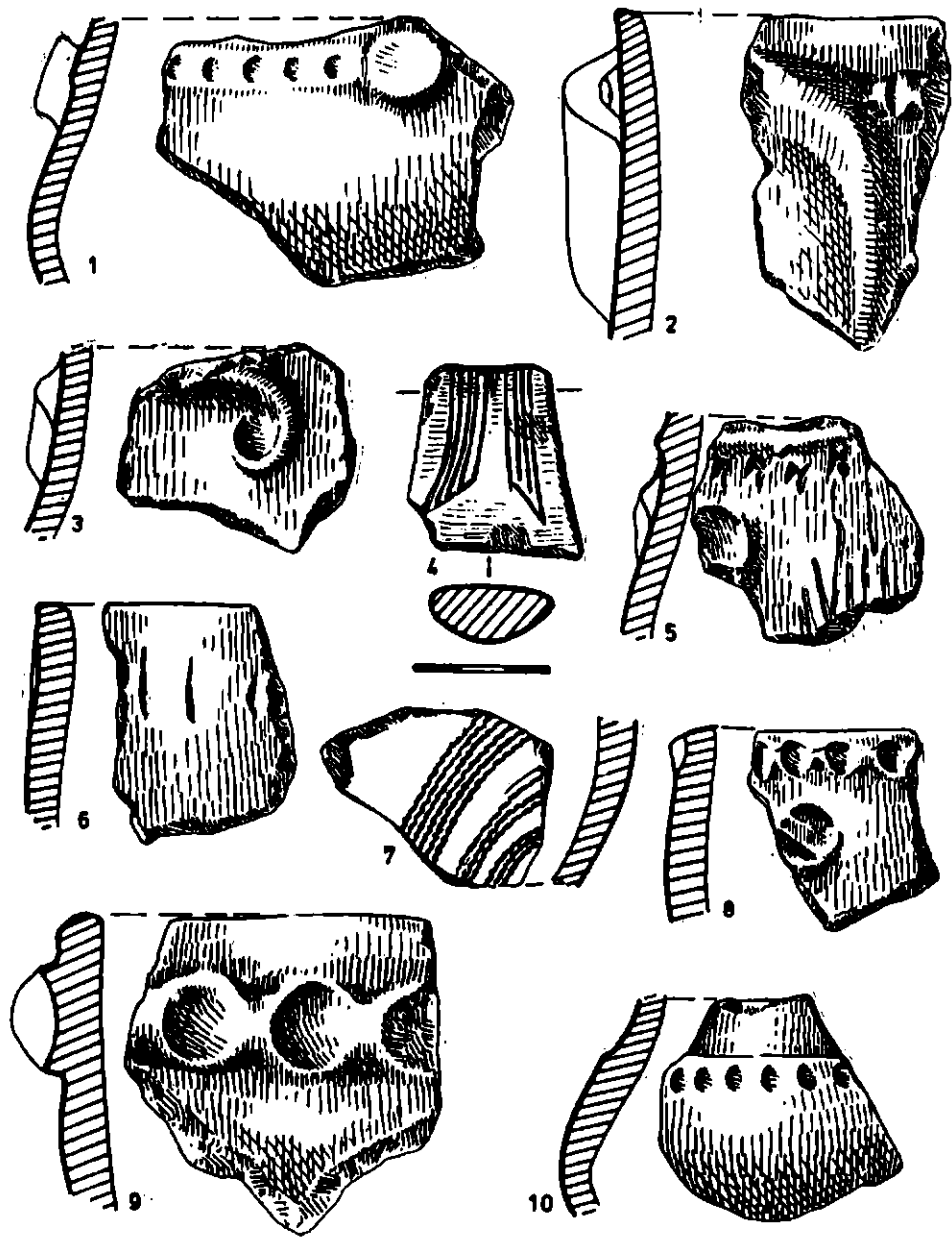

Fig.2.-Fragmente ceramice din faza Tei IV.

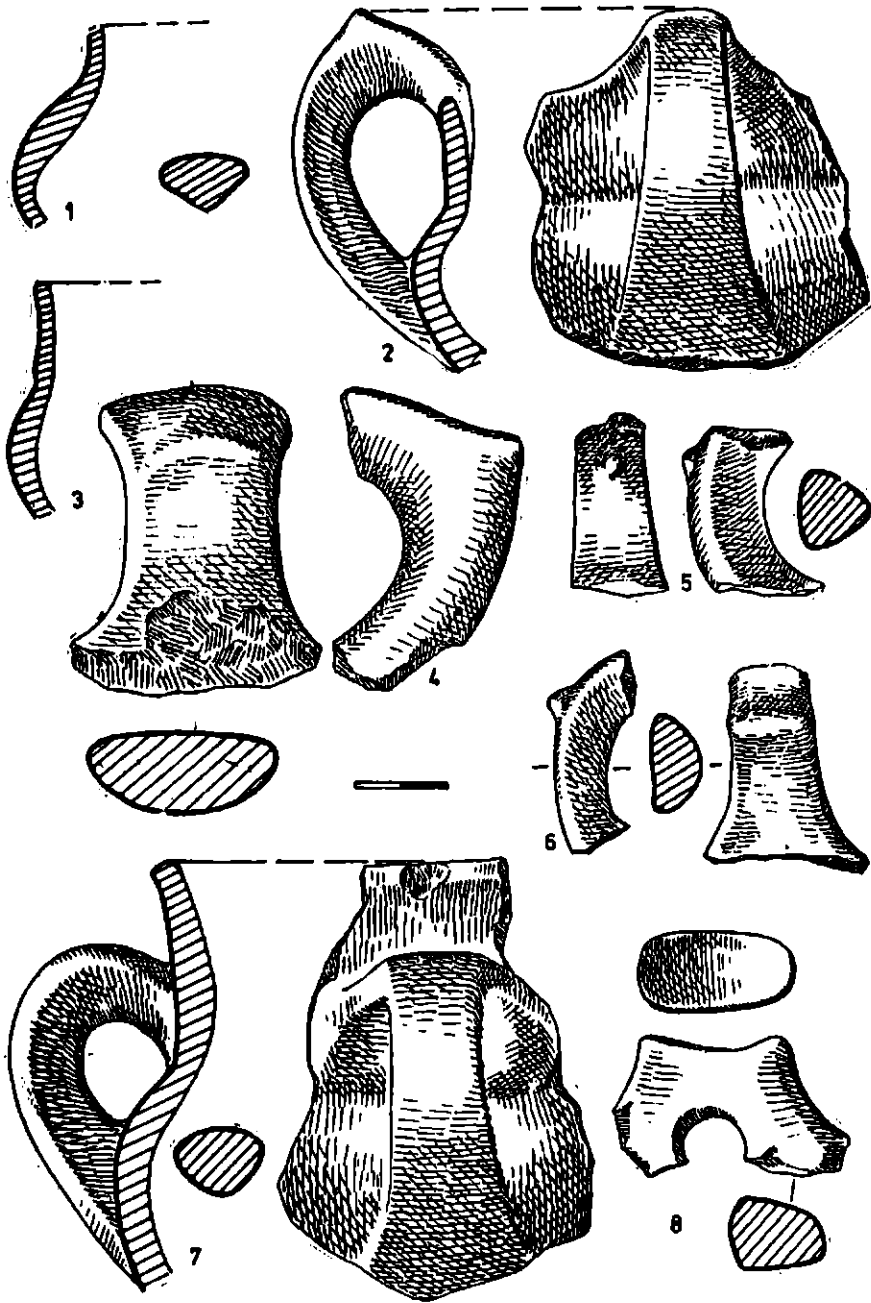
materialele proprii acestei faze, aflate în zona sudică a ariei Tei nord-dunărean, la Izvoarele și Frătești, jud. Giurgiu acestea descoperite la Daia nu reflectă relații și contaminări cu grupul Plovdiv-Zimnicea și cu cultura Coslogeni. De aceea, este posibilă ipoteza ca colectivitatea de la Daia să se fi instalat aici venind fie din nordul, fie din vestul ariei de difuziune a triburilor Tei. O sugestie ar putea-o da un fragment ceramic (fig.2/2), care păstrează o porțiune dintr-un brâu alveolat întrerupt și cu unul din capete tras în jos - într-o manieră constatată (în mod repetat) pe ceramica de tip Petrișcru-Racovișeni⁶. Ar fi, eventual, un indiciu că grupul de la Daia va fi ajuns în apropierea Dunării coborând din sectorul nord-estic al ariei Tei, după ce vor fi avut loc și unele contacte și contaminări cu populația iatrusă, identificată în zona dealurilor subcarpatice din zona Buzăului.

Din ansamblul materialelor din epoca bronzului, prezentată aici, trebuie sără îndoielă relevantă se cerea de bronz aparținând tipului realizat prin transpunerea Krummesser-ului de piatră. Este al doilea exemplar în aria Tei și a opta piesă de acest tip de pe teritoriul României - la secerile publicate, descoperite la Sighișoara⁷, Deva⁸, Medgidia⁹ și Căteșelu Nou¹⁰ adăugându-se încă una în aria culturii Moșteoru și o alta în aria culturii Verbișoara, acestea fiind încă inedite¹¹. Ținând seama că tipul de seceră în discuție - care se datează în bronzul mijlociu și târziu - este deocamdată documentat numai în spațiul carpato-dunărean, deși aria Krummesser-ului de piatră este mai întinsă, pe atare temeiuri este posibil să se creadă că el reprezintă un produs al civilizației epocii bronzului de pe teritoriul României.

Din stratul de humus antic - dar fără să fi putut preciza punctele sau linia de pământ - au fost săpate gropile a două morminte de incinerare din perioada timpurie a culturii Latène geto-dace.

Mormântul nr.1, descoperit în centrul scenei de întindere a cenușarului Tei, a fost pământul răscălit de plug și parțial distrus, astfel încât situația sa este, în unele privințe, neclară. La suprafață, pe solul arat s-au găsit fragmente din fundul unui skyphos cu figuri roșii și trei fragmente din marginea unui castron getic lucrat la roată. În pământ, până la 0,53 m, s-au descoperit - împrăștiate - alte fragmente din vasul helenistic și castronul getic puternic fisurat și semirăsturnat, alături de care se mai aflau fragmente din partea superioară a unui vas lucrat cu mâna, de tip urnă. Resturile de oase calcinate și cenușă, amestecate cu pământ, se aflau în vasul castron, dar în stare evident remaniată. Este, de aceea, probabil că mormântul - urnă cu capso - a fost răsturnat, resturile oșterii căzând astfel în castron, care avusese rolul de a acoperi urna. Skyphosul a fost probabil depus lângă urnă, ca recipient de ofrandă.

Castronul (fig.4/1), din pastă fină, cu suprafețele exterioare cenușii-negre purtând urme de lustru, are gura largă cu buza rotunjită, două șănțuri circulare paralele în exterior sub bușă, iar corpul este ușor arcuit, cu pereții trași oblic spre fundul inelar. Vasul, care avu-

Fig. 3.-Ceramică fragmentară Tei IV descoperită la Daia.

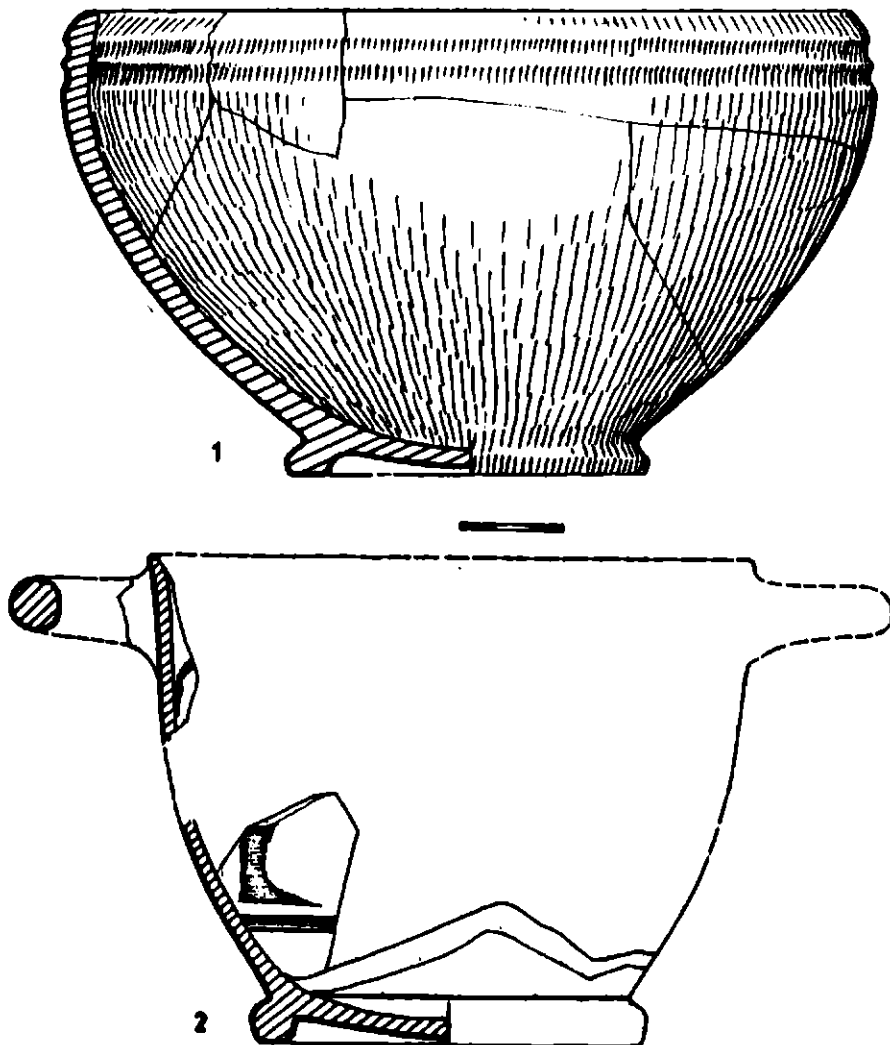

Fig.4.-Vase descoperite în mormântul getic nr.1.

sese probabil funcția de urnă și din care s-a păstrat aproximativ o treime (porțiuni ale părții superioare), a fost lucrat cu mîna din lut amestecat cu pietriș sfărîmat și cioburi pisate; gura era largă (circa 0,250 m diametrul), etajul superior fiind cvasicilindric. Skyphos-ul (fig.4/2) acoperit pe toate suprafețele cu firnis negru (exceptînd fundul, în exterior, protejat de o peliculă de angobă roșiatică) avea pe corp, în exterior, pictate în cărămiziu-deschis și simetric dispuse, două scene, ale căror teme sînt, în starea extrem de fragmentară a recipientului, imposibil de identificat.

Mormîntul nr.2, descoperit în afara suprafeței ocupate de cenușarul Tel, a fost surprins intact. Era constituit dintr-o urnă acoperită cu capac și cu vas de ofrandă adiacent. Urna, lucrată cu mîna din pastă cu compoziție similară celeia a vasului (probabil) urnă din mormîntul nr.1, are corpul arcuit bitronconic, margine relativ înaltă evazată și fund plat, întins. În exteriorul recipientului sînt dispuse, pe gît - un brîu alveolat; pe partea superioară a corpului - două benzi arcuite (în potcoavă) cu deschiderea în jos, situate simetric pe un ax diametral; iar pe zona diametrului maxim - patru proeminente - apucători, de asemenea așezate simetric (fig.5/1). Capacul urnei era o strachină, lucrată și ea cu mîna, din lut cu amestec slab de pietriș sfărîmat, nisip și cioburi pisate. Corpul este tronconic, marginea, relativ înaltă, e foarte puțin trasă în interior, fundul, relativ întins, e plat (fig.5/12). Vasul de ofrandă (fig.5/2), lucrat, de asemenea, cu mîna dintr-o pastă cu compoziție similară celeia a strachinei, are dimensiuni reduse și e de formă tronconică, cu două proeminente - apucători sub margine. (A fost recuperat în stare fragmentară). În interiorul urnei, împreună cu casele calcinate și cenușa au mai fost descoperite: brățară circulară din bară subțire de bronz cu secțiune planconvexă, capetele fiind rupte din vechi (ritual?), (fig.5/3); fibulă de tip tracic, lucrată dintr-un singur membru (sîrmă de bronz) cu picior ușor arcuit și îngrosat către vîrf, tras vertical în sus (fig.5/9); obiect de podoabă (?) din tablă de bronz rectangulară, rulată, cu două orificii circulare la capete (îngă laturile scurte), (fig.5/11); verigă din sîrmă de bronz cu secțiune lentilenară, cu capete petrecute (fig.5/10) două mărgelile din piatră, cu formă ovală și secțiune biconvexă, străpunse de cîte un mic canal circular (fig.5/7-8); o mărgea din lut ars, sferoidală-aplatizată, perforată (fig.5/6); două mărgelile (fig.5/4-5) în stare fragmentară, perforate, din pastă de sticlă (?), arse, vitrificate, oxidate.

Incadrarea cronologică a mormintelor getice descoperite la Daia este asigurată de unele dintre elementele de inventar. Astfel, castronul lucrat la roată, din mormîntul nr.1, are foarte bune analogii la Zimnicea¹². Fibula din mormîntul nr.2 se încadrează în varianta I b a fibulelor trace, potrivit cu clasificarea elaborată de Dumitru Beroiu¹³, adoptată de Alexandrina Alexandrescu¹⁴. Piese similare inelului din sîrmă de bronz, cu capetele petrecute, din mormîntul nr.2 au apărut în necropola Latène timpurie de la Telita¹⁵. Brățări de tipul celeia descoperite tot în mormîntul nr.2 s-au găsit în cîmîtirul de la Enisala¹⁶. În ultimele

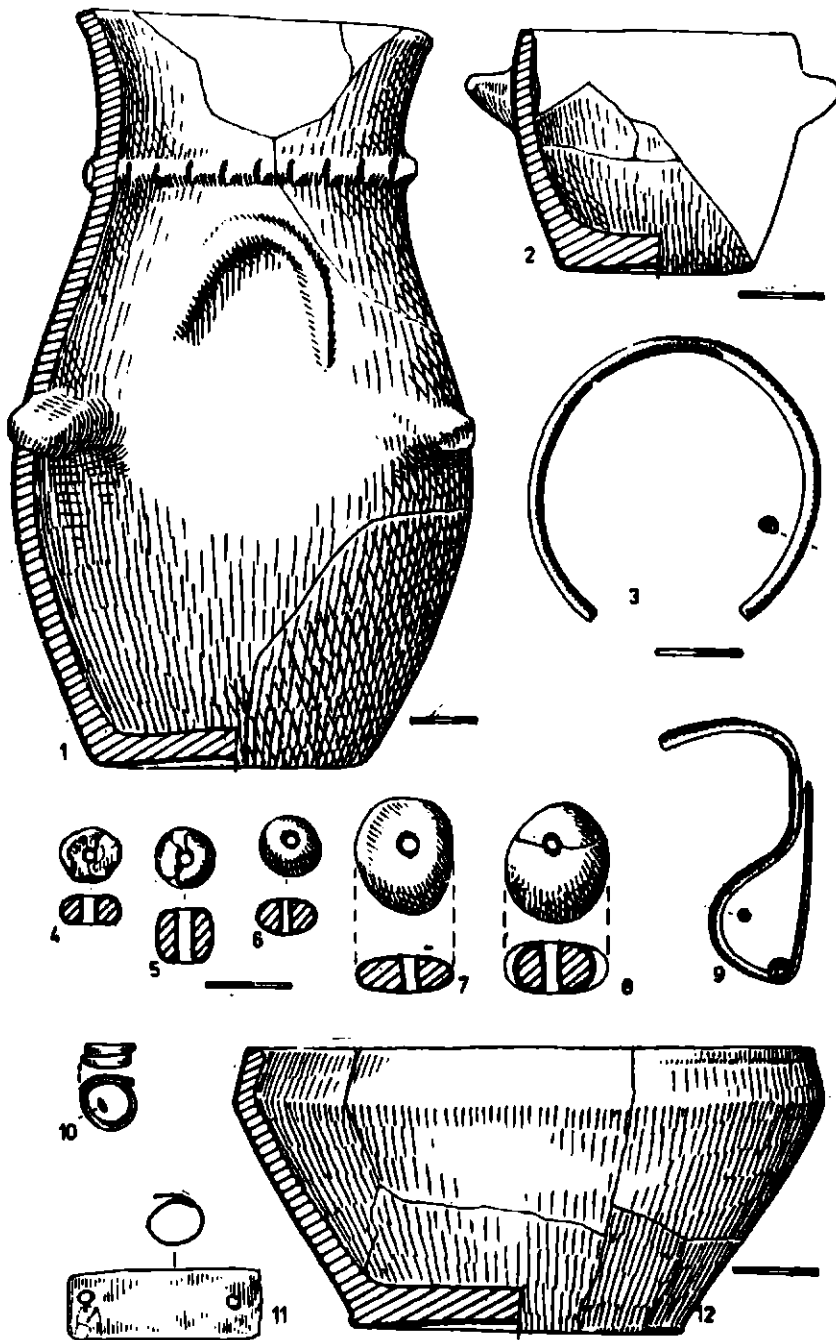

Fig.5.-Inventarul mormintului getic nr.2.

două necropole menționate au fost aflate și mărgelile similare unora dintre exemplarele de la Daia. Îndeosebi pe baza fibulei de tip tracic și a castroanelor lucrate la roată - pînă la un studiu mai detaliat și mai aprofundat asupra întregului inventar - situăm cele două morminte de la Daia către mijlocul veacului al IV-lea f.e.n.

Ținînd seama că în localitatea menționată a mai fost descoperit un mormînt de incinerare din perioada timpurie a culturii Latène geto-dace¹⁷ și că nu este exclus ca cele două morminte cercetate în 1979 să semnaleze o necropolă, săpăturile de la Daia vor fi reluate.

NOTE

- 1 Cercetările de suprafață au fost efectuate de Dan Drăguș și prof. Dumitru Burlacu, de la Școala generală din Frătești, jud. Ilfov.
- 2 ALEXANDRU VULPE și VALENTINA VESELOVSKI-BUȘILĂ, în SCIVA, tom.18, nr.1, 1967, p.87-91.
- 3 VALERIU LEAHU, Cultura Tei, f.a., p. 50-52.
- 4 Colectivul a fost alcătuit din Valeriu Leahu și Dan Drăguș.
- 5 VALERIU LEAHU, în Cercetări arheologice în București, I, București; 1963, p.219-246; idem, Cultura Tei, p.114-119; idem, Cercetări arheologice, I, Muzeul de istorie al R.S.România, București, 1975, p. 105-107.
- 6 Descoperiri și informație ALEXANDRU OANCEA.
- 7 Kurt Horedt, în "Dacia", N.S., IV, 1960, p.129 și fig.13/1.
- 8 M.PETRESCU-DÎMBOVITA, Depozitele de bronzuri din România, 1977, p.40 și pl.2/8-9.
- 9 ION NESTOR, în "Dacia", A.S., V-VI, 1935-1936, p.175, fig.1/2.
- 10 VALERIU LEAHU, în Cercetări arheologice în București, II, București, 1965, p.45, cu fig.28.
- 11 Informație ALEXANDRU OANCEA.
- 12 Materiale în depozitul Muzeului de Istorie al R.S.România (transferate de la Institutul de Arheologie din București).
- 13 Cf. "Balcania", 6, 1943, p.283 și urm.
- 14 În Thraco-Dacica, 1976, p.131 și urm.
- 15 G.SIMION și GH.I.CANTACUZINO, în Materiale, VIII, 1962, p.379 și fig.5/22.
- 16 G.SIMION, în Peuce, II, 1971, p.126 și fig.32.
- 17 GH.RĂDULESCU, în "Revista Muzeelor", III, 1966, nr.3, p.265.

LE SONDAJE ARCHÉOLOGIQUE EFFECTUÉ EN 1979
À DAIA, DÉP. DE GIURGIU

Résumé

A environ 500 m nord-nord-ouest de la commune Daia, on a identifié et fouillé par sondage archéologique un habitat de type "Cendriers" appartenant à la IVème phase de la culture Tei (L'âge du bronze tardif) et 2 tombes à incinération datant du début du Latène gète-dace. Parmi les découvertes propres à la culture Tei on remarque, à côté des fragments céramiques caractéristiques (fig. 2 et 3), une faucille en bronze, réalisée par la transposition en métal du Krummeser de pierre (fig. 1/2). Certains traits propres aux matériaux céramiques permettent l'hypothèse selon laquelle le groupe de Daia se serait établi dans le voisinage du Danube en descendant du secteur nord-est de l'aire Tei.

Les éléments d'inventaire (tout spécialement une fibule de type thrace - variante I b Berqiu) permettent la datation des tombes Latènes vers le milieu du IVème s. av. n.è.

LEGENDE DES FIGURES

- Fig. 1.-Outils et armes découverts dans le site Tei IV.
Fig. 2.-Fragments céramiques appartenant à la phase Tei IV.
Fig. 3.-Céramique fragmentaire Tei IV découverte à Daia.
Fig. 4.-Vases découverts dans la tombe gète no. 1.
Fig. 5.-Inventaire de la tombe gète no. 2.